

”Hur” Torell söker bli tydligare ju närmare nutiden vi kommer. Läsaren får kunskaper om både vilka varor som cirkulerade och de ideal som varit giltiga vid måltider, mat och umgängesvanor. Det blir mer av idéer och ideal än praktiker och konkreta resonemang om hur sockret har konsumerats, vilket författaren är medveten om och resonerar kring.

De kapitel som greppar över längre tidsepoker tenderar ibland att bli lite svepande och fragmentariska, medan de som håller sig till kortare perioder, som det misslyckade försöket att introducera sockerbetsodling i Sverige och sockrets förändrade status under 30-talet, är mer koncentrerade.

Torell tar i boken kontinuerligt spjärn mot schablonmässiga påståenden om en ständigt stigande sockerkonsumtion. Framställningen är i polemik mot förklaringar som reducerar sockerkonsumtionen till en fråga om tillgång och efterfrågan, istället påvisas hur historiespecifika omständigheter etablerar särskilda konsumtionsmönster och hur efterfrågan alltid formas i relation till sociala och kulturella betingelser. Det är en bok med många illustrationer och det går även att följa resonemangen i bilderna. Sötsakerna har sällan bara varit för munnen utan också för ögat. Att använda socker som spårhund genom historien är ett lyckat grepp. Historien som den presenteras känns igen, men den får sitt särskilda uttryck med sockret som röst.

Lars Kaijser, Stockholm

Att konstruera en kvinna. Berättelser om normer, flickor och tanter. Karin Lövgren (red.). Nordic Academic Press, Lund 2016. 168 s. ISBN 978-91-88168-25-2.

Målsättningen med antologin *Att konstruera en kvinna* är att utforska olika dimensioner av ålder, åldrande och kvinnlighet och bidra till diskussionen om hur ålder och genus ges mening. Antologiprojektet har utvecklats av etnologer, barnforskare och litteraturvetare inom nätverket Flickforsk! Nordic Network for Girlhood Studies och

nätverket Tantforsk!, båda med säte vid Umeå universitet. I inledningskapitlet betonar bokens redaktör, etnologen Karin Lövgren, vikten av att studera åldersrelaterade nyckelfigurer för att nå fördjupad förståelse för hur genus och ålder konstrueras. Med denna analytiska utgångspunkt förnas delstudier med fokus på olika empiriska kategorier såsom sagor, flicktidningar, tecknad film, kriminalromaner, modebloggar och intervjuer med kvinnor i olika åldrar.

En av antologins grundläggande ambitioner är att uppmärksamma och ifrågasätta diskurser om åldrande, som exempelvis ålderstrappan. En annan ambition är att synliggöra föreställningar som är under omförhandling. Tanten har under senare år fått en form av upprättelse. Karin Lövgren skriver att ”tanten kan också förstås som representant för samtidskritik: hon söker inte behaga, hon törs säga emot och visar civilkurage, och hon är inte ständigt orolig för vad andra ska tycka”. Förändringsperspektivet är även framträdande i Eva Söderbergs artikel om illustrationer av H.C. Andersens saga ”Tummelisa”. Genom att jämföra hur illustratörerna valt att gestalta sagans nyckelfigurer på skilda vis under 1900-talet och 2000-talets början, diskuteras vilka föreställningar om ålder och genus som kommer till uttryck influerade av varierande samhällskontexter.

Johanna Sjöberg har granskat fyra tidningar som riktar sig till flickor och tjejer i olika åldrar. *Prinsessan* och *Barbie* vänder sig till de yngsta läsarna, medan *Pets* och *Julia* vänder sig till målgruppen 7–14 år. Av studien framgår hur tidningarnas innehåll lanseras för att locka flickorna att läsa, men även att redaktionerna tillskriver läsardialoger vikt. ”I slutänden betyder det att producenten låter läsaren skapa tidningen och tidningen skapa läsaren.” I ett långsiktigt perspektiv utgör åldersgrupperade tidningar till småflickor och tonårstjejer en socialiseringsprocess och kommersiell länk till magasin för vuxna kvinnor.

Mödrarnas frånvaro i tecknad film för barn är utgångspunkt för Berit Åströms forskarintresse. Hon har gjort en genomgång av ett stort antal filmer baserade på såväl Disneys filmatiseringar av bröderna Grimms folksagor som på sentida

manus. Analysen rör dels det dramaturgiska grepp som döda eller dysfunktionella mammor möjliggör i berättelsen, dels att barnen ändå klarar sig bra tack vare pappor eller andra personer. En slutsats som Åström framhåller är att budskapet i berättelserna är att mammor egentligen inte behövs och hon efterlyser därför större variation beträffande beskrivningar av mödrar i barnfilm och litteratur. Annelie Brännström Öhman har koncentrerat sig på vuxenlitteratur, närmare bestämt nordiska kriminalromaner och dess kvinnogestaltningar. Framför allt uppmärksammas i analysen den genretypiska bilden av flickan som offer och dess konsekvenser.

Modebloggar som riktar sig till kvinnor i varierande åldrar är studieobjekt för Karin Lövgrens forskning. Hon har uppmärksammat att det är sällan som bloggarna definierar sina målgrupper åldersmässigt, men Lövgren kan via analys av följarnas kommentarer uppskatta om läsarna är yngre, medelålders eller äldre. Bloggar för pensionärer är inte lika vanligt förekommande som de som innehåller rådgivning till yngre kvinnor. ”Stil har ingen ålder” är en tematik i analysen av bloggar för väklädda kvinnor i mogen ålder. Men budskapet är något motsägelsefullt då följarna uppmanas att utmana klädkonventioner och samtidigt avstå från vissa stilar som anses vara opassande för äldre, då de är alltför flickaktiga, rockiga eller kroppsnära. Så även om åldern inte är explicit uttalad är det ändå tydligt att kvinnlighet görs på skilda vis för olika åldersgrupper. Therése Persson har också tagit del av flickors och kvinnors berättelser. De intervjuade är mellan 9 och 77 år och befinner sig följaktligen i varierande livssituationer. Frågeställningarna rör sexualitet och föreställningar om sex i relation till ålder. Av studien framgår att berättelserna återger en medvetenhet om existerande normer men också exempel på hur dessa kan överskridas.

Sammantaget utgör antologin en intressant palett om hur femininitet uttrycks i förhållande till ålder. En tankeväckande generell slutsats är att ålder främst uppmärksammas inom forskning då det gäller barn och ungdomar respektive pensionärer. Denna bok visar på att mellanåldrarna, efter uppväxtåren och före seniorlivet,

också bör problematiseras i högre utsträckning än vad som hitintills gjorts. Att forskning om tanten har kommit att vidareutvecklas på ett angeläget vis tillhör redaktörens förtjänst. Nya begrepp som gilf (granny I would like to fuck), mappy (mogen attraktiv pensionär), opal (older people with active life-styles) visar att pensionärstillvaron över tid har förändrats. Dagens seniorer har andra förutsättningar och möjligheter, men det ställs även nya och högre krav på dem att vara aktiva och hålla sig i form, i jämförelse med äldre generationer. Min reflexion är att det är den första så kallade tonårsgenerationen som nu är pensionärer. De som var unga på 1950-talet. Jag hade gärna läst en mer ingående diskussion om denna generation av kvinnliga mappies i antologin. Varför är det just denna generations åldrande som uppvärderas nu? Föreställningar om den kronologiska åldern ifrågasätts och uttrycket ”old is the new black” används som ett slags travestering av frasen ”Black is beautiful” från 1960-talet. Men även om antologin ger exempel på hur ungdomligt skönhetsideal kan ignoreras är det en dominant diskurs. Äldre kvinnor som för egen del bejakar andra ideal, bemöts ofta med förväntningar om slimmade figurer som krav för att upprätthålla sina sociala positioner och inflytande. Bokens övergripande budskap, som jag uppfattar det, är ändå att synen på ålderstrappan och många andra föreställningar om åldrande är under omförhandling. Detta skapar i sin tur utökade möjligheter för dagens och kommande generationer att njuta av och leva livet på nya vis.

Kerstin Gunnemark, Göteborg

Anders Björklund: *Hövdingens totempåle: om konsten att utbyta gåvor*. Carlsson Bokförlag och Etnografiska museet, Stockholm 2016. 220 s., ill. ISBN 978-91-73317-40-5.

Bytt är bytt – och kommer aldrig mer igen. Så slutar boken om *Hövdingens totempåle*. Inget kan vara mer sant eftersom den ligger och ruttar bort någonstans i Kanada, eller som det he-